

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/201088,TEKST-AUDIO-Pozostal-Krzyz-w-lesie-16-odc-filmow-ego-cyklu-IPN-Nie-tylko-Ulmowie-.html>
30.03.2026, 14:16

[TEKST + AUDIO] „Pozostał Krzyż w lesie” – 16. odc. filmowego cyklu IPN „Nie tylko Ulmowie” dostępny na kanale IPNtv

W przededniu 81. rocznicy samobójczego apelu Szmula Zygielbojma o pomoc eksterminowanym przez Niemców polskim Żydom, prezentujemy 16. odcinek cyklu „Nie tylko Ulmowie”. Film „Pozostał Krzyż w lesie” przedstawia historię rodziny Olesiejuków z Kolonii Chominna niedaleko Białej Podlaskiej. Jak dziesiątki tysięcy innych Polaków, na długo przed tragicznym apelem żydowskiego członka Rady Narodowej RP w Londynie, zaangażowali się w pomoc najbardziej zagrożonym rodakom pozostającym w okupowanej Polsce, ryzykując życie.

10.05.2024

Pozostał Krzyż w lesie Only the Cross in the Forest Remains

Narracja o rodzinie Olesiejuków została opracowana między innymi na podstawie dokumentów z zasobu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej o sygnaturze IPN Lu 284/38 t. 1.

Premiera miniatury filmowej „Pozostał Krzyż w lesie” ma miejsce w przeddzień 81. tragicznej rocznicy samobójstwa Szmula Zygielbojma, żydowskiego polityka i członka Rady Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie w czasie II wojny światowej.

Jego samobójstwo było wołaniem o pomoc dla eksterminowanych Żydów, skierowanym do całego świata: ... *Niemcy z całym bezwzględny okrucieństwem mordują już obecnie resztki Żydów w Polsce. [...] Odpowiedzialność za zbrodnię wymordowania całej narodowości żydowskiej spada przede wszystkim na sprawców, ale pośrednio obciąża ona ludzkość całą, Narody i Rządy Państw Sprzymierzonych, które do dziś dnia nie zdobyły się na żaden czyn konkretny w celu ukrócenia tej zbrodni. Przez bierne przypatrywanie się temu mordowi milionów bezbronnych i maltretowanych dzieci, kobiet i mężczyzn, stały się jego współwinowajcami. [...] Przez śmierć swą pragnę wyrazić najgłębszy protest przeciwko bezczynności, z jaką świat się przypatruje i pozwala lud żydowski wytepić. Wiem, jak mało znaczy życie ludzkie, szczególnie dzisiaj. Ale skoro nie potrafiłem tego dokonać za życia, może śmiercią swą przyczynię się do wyrwania z obojętności tych, którzy mogą i powinni działać, by teraz jeszcze, w ostatniej bodaj chwili, uratować od niechybnej zagłady tę garstkę Żydów polskich, jaka jeszcze żyje. [...] Żegnam wszystkich i wszystko, co mi było drogie i co kochałem* (kopia listu pożegnawego Szmula Zygielbojma opublikowana w całości w: J. Żaryn, *Polska wobec Zagłady*, Ofic. Wyd. Volumen, Warszawa 2019, s. 241).

Sześć miesięcy później do liczego grona Polaków dobrowolnie oddających życie za swoich żydowskich współobywateli dołączyła pięcioosobowa rodzina państwa Olesiejuków. Jak dziesiątki, a nawet setki tysięcy swoich rodaków udzielili pomocy Żydom na długo przed tragicznym apelem Szmula Zygielbojma.

Polacy ocalili pod okupacją niemiecką kilkadziesiąt tysięcy Żydów. Większość z uratowanych ukrywała się w rodzinach chłopskich. Na wsi łatwiej było pomóc ściganym. Taką właśnie chłopską rodziną byli Olesiejukowie, Stefania i Wojciech, wraz z trzema niepełnoletnimi synami, z którymi

mieszkali na skraju lasu w Kolonii Chominna niedaleko Białej Podlaskiej.

Żydowski uciekinierzy przychodzili do nich z prośbą o pomoc zwłaszcza od jesieni 1942 r., gdy Niemcy w rozpędzili już swoją eksterminacyjną machinę „Akcji Reinhardt”. Olesiejukowie przez kilkanaście miesięcy udzielali wielu potrzebującym Żydom schronienia i dostarczali im jedzenie. 3 listopada 1943 r. gospodarstwo polskich rolników otoczyli niemieccy żandarmi i zamordowali całą rodzinę oraz zatrzymanego w domu żydowskiego mężczyznę, prawdopodobnie o nazwisku Reliniuk. Najmłodszy z zastrzelonych synów małżeństwa Olesiejuków – Szymek, miał trzy latka... Dzisiaj, po całej rodzinie pozostał tylko stalowy Krzyż w zarosłym lasem miejscu tragedii i wspomnienie krewnych. Zachęcamy, by także Państwo objęli swoją pamięcią tę Bohaterską Rodzinę oraz Szmula Zygielbojma.

Do końca II wojny światowej Niemcy dokonali zagłady około sześciu milionów polskich obywateli, w przyniatającej większości etnicznych Żydów (ok. 3 mln) i etnicznych Polaków. Większość z tysięcy osób, które udzieliły pomocy Żydom w czasie okupacji niemieckiej, nigdy nie została uhonorowana, a najprawdopodobniej nigdy nie będzie publicznie znana. Chcemy ich wszystkich uczcić cyklem filmów „Nie tylko Ulmowie”. Zapraszamy do obejrzenia 16 odc. miniatur filmowych IPN z cyklu „Nie tylko Ulmowie” poświęconej rodzinie Olesiejuków z Podlasia – „Pozostał Krzyż w lesie”, który prezentujemy w wersji polskiej i angielskiej na kanale IPNtv platformy Youtube oraz w mediach społecznościowych.

[Wersja audio oraz tekst dostępne także w portalu Przystanek Historia](#)

Kolejny odcinki prezentowane będą do końca maja w każdy piątek o godzinie 10.00.

17 maja br. zapraszamy na premierę 17. odc. pod tytułem „Pacyfikacja za Żydów”. Ten odcinek opowie o historii rozgrywającej się w jednej z miejscowości woj. mazowieckiego.

Naukowcy oceniają, że Niemcy w czasie II wojnie światowej zamordowali za pomoc Żydom około tysiąca Polaków. Dzięki heroicznej działalności wielu mieszkańców okupowanych ziem polskich udało się uratować kilkadziesiąt tysięcy polskich obywateli pochodzenia żydowskiego.

Zapraszamy do korzystania z publikacji IPN:

[Represje za pomoc Żydom na okupowanych ziemiach polskich w czasie II wojny światowej](#)
[Co widziały drzewa - Film animowany o błogosławionej rodzinie Ulmów](#)
[Wystawa „Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowej”](#)
[Polacy ratujących Żydów pod okupacją niemiecką - infografiki](#)

Jan Żabiński – cykl BOHATEROWIE NIEPODLEGŁEJ, film animowany o dyrektorsze warszawskiego ZOO

Kontakt dla mediów:

Rzecznik Prasowy – Dyrektor Biura:
dr Rafał Leśkiewicz
tel. 602 322 362
rzecznik@ipn.gov.pl

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

AUDIO:

Aby zobaczyć odtwrzać włącz JavaScript

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Centrala

Film

Pliki do pobrania

[Ścieżka dźwiękowa filmu - wersja angielska \(mp3, 10.29 MB\)](#)

[Ścieżka dźwiękowa filmu - wersja angielska \(wav, 45.38 MB\)](#)

[Ścieżka dźwiękowa filmu - wersja polska \(mp3, 10.07 MB\)](#)

[Ścieżka dźwiękowa filmu - wersja polska \(wav, 89.96 MB\)](#)
